

Gesneuvelde militairen uit Gilze en Rijen in de meidagen van 1940 Gevallen voor het Vaderland

Op 10 mei 1940 viel het Duitse leger Nederland binnen. Dat is 84 jaar geleden. Bij de verdediging van ons land tijdens die meidagen waren ook militairen uit de gemeente Gilze en Rijen betrokken. Zij hadden zich bij de algehele mobilisatie in augustus 1939 gemeld voor militaire dienst. Vier van onze plaatselijke soldaten brachten toen het grootste offer voor het vaderland dat maar denkbaar is; zij verloren op jonge leeftijd het leven. Ook zoveel jaren later mogen we dat niet vergeten en daarom geven we Janus Pijpers en Jos Vlaminckx uit Rijen, Janus Oomen uit Molenschot en Piet Paulussen uit Gilze hier een gezicht.

TEKST EN BEELDREDACTIE: KEES VAN DER HEIJDEN

De Vesting Holland was het strategische kerngebied van de Nederlandse landsverdediging. Het werd beschouwd als het belangrijkste deel van Nederland dat langdurig beschermd moest worden tegen de vijand. Het gebied viel ongeveer samen met de huidige Randstad. Toen de Duitsers ons land binnen vielen vloog de Luftwaffe voor het oprukkende landleger uit om paratroepen naar strategische punten in de Vesting Holland te brengen en daar steunpunten onder vuur te nemen. Hiermee probeerden de Duitsers Nederland tot een snelle capitulatie te dwingen. Janus Pijpers en Jos Vlaminckx uit Rijen sneuvelde bij de oorlogshandelingen in Holland.

De Vesting Holland (Bron: Wikipedia, made by Niels Bosboom)

Adrianus Cornelis Pijpers

Janus Pijpers is geboren op 27-04-1905 in Teteringen. Hij had een broer (Kees) die een jaar ouder was. Janus kende in zijn jeugd een turbulent gezinsleven. Zijn moeder overleed twee maanden na zijn geboorte. Zijn vader hertrouwde, maar scheidde al na enkele jaren weer. Hij verhuisde met Janus en zijn broer nog enkele keren en ging uiteindelijk in 1921 in Rijen wonen in de Pastoor Gillisstraat 150. Janus trouwde daar in 1931 met Cornelia Catharina Roelands en zij kregen op 27-12-1934 een zoon genaamd Henk.

Janus Pijpers (Foto: familie Pijpers)

Toen de oorlogsdreiging in de loop van 1939 ook voor Nederland sterk toenam meldde Janus zich als dienstplichtig soldaat voor militaire dienst bij de Koninklijke Landmacht. Hij werd als huzaar ingedeeld bij de cavalerie in Den Haag. Janus werd met zijn onderdeel gelegerd in de tweede Alexanderkazerne in de hofstad. Zij hadden een taak in de verdediging van de Vesting Holland. Vroeg in de ochtend van die eerste oorlogsdag, bombardeerde de Duitse luchtmacht deze Haagse kazerne. Als gevolg daarvan kwamen 66 huzaren van de cavalerie om het leven. Janus raakte zwaar gewond en stierf in de Diaconesseninrichting (later Bronovoziekenhuis) in Den Haag na te zijn voorzien van de Heilige sacramenten. Zijn weduwe werd met een handgeschreven

'kattenbelletje', dat in de brievenbus was gestopt, op de hoogte gesteld van het overlijden van haar echtgenoot. Volgens dit briefje zou Janus op 10 mei zijn overleden, de dag dat het bombardement plaatsvond. Ook op zijn overlijdensakte, die in 1943 in de gemeente Gilze en Rijen is opgemaakt, wordt 10 mei genoemd. Andere bronnen geven echter aan dat hij op 12 mei in het ziekenhuis aan zijn verwondingen is bezweken. Janus is dan 35 jaar.

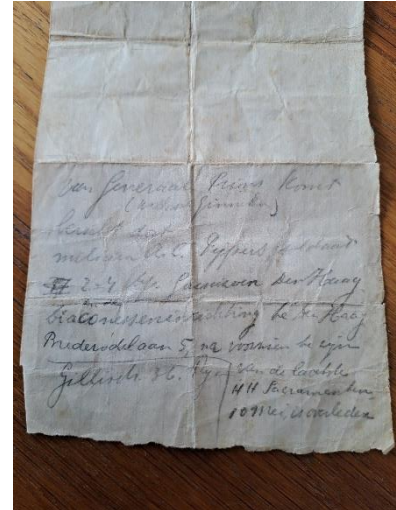
Naast de doden vielen er meer dan 150 gewonden. Velen van hen waren ernstig verminkt, leden aan brandwonden of verloren armen en/of benen. De soldaten waren vooral reservisten. Ook meer dan 100 paarden van de cavalerie werden gedood als gevolg van het bombardement. Vele paarden waren ernstig gewond geraakt en moesten worden afgemaakt door

Oorlogsherinneringskruis met de Gesp voor Janus Pijpers (Bron: familie Pijpers)

dierenartsen. Er werd later geschreven dat het geluid van hun urenlange geschreeuw van onder het puin, in hoge mate heeft bijgedragen aan de totale verschrikking van de overlevenden en de hulpverleners ter plaatse.

Janus vond zijn laatste rustplaats op de gemeentelijke begraafplaats aan de Kerkhoflaan in Den Haag. De gevallen huzaren worden jaarlijks op 10 mei herdacht tijdens een plechtigheid in de Militaire Erehof op deze begraafplaats. Ook op 4 mei worden er door nabestaanden bloemen gelegd. Aan Janus Pijpers is postuum het Oorlogsherinneringskruis met de Gesp toegekend. Daarnaast wordt Janus herdacht op een plaquette in de dankkapel op de hoek van de Hoofdstraat en de Hoekse straat in Rijen.

'Kattebelletje' waarmee de weduwe van Janus Pijpers op de hoogte werd gesteld van zijn overlijden (Bron: familie Pijpers)

Adrianus Vlamincx

Jos Vlamincx is geboren op 21-11-1919 in Gilze als negende van tien volwassen geworden kinderen. In 1921 verhuisde het gezin naar Rijen. De vader van Jos was daar arbeider aan de staatsspoorwegen. De moeder van Jos overleed in 1922. De familie Vlamincx woonde aan de Stationsstraat 55.

Jos werd als dienstplichtig soldaat tijdens de mobilisatie in 1939 onder de wapenen geroepen. Hij werd ingedeeld bij een infanteriebataljon in Delft. Ook het bataljon van Jos maakte deel uit van de verdediging van de Vesting Holland. Er ontstonden felle gevechten tussen de Nederlandse verdedigers en Duitse parachutisten in Delft West / Den Hoorn in de omgeving van de oude kogelgieterij. Jos werd daarbij op 12 mei door een kogel in de long geraakt toen hij de (gewonde) luitenant Kerkhof probeerde te redden. Jos is toen overgebracht naar het voormalige Bethel Ziekenhuis in Delft.

Jos Vlamincx (Portret: familie Vlamincx)

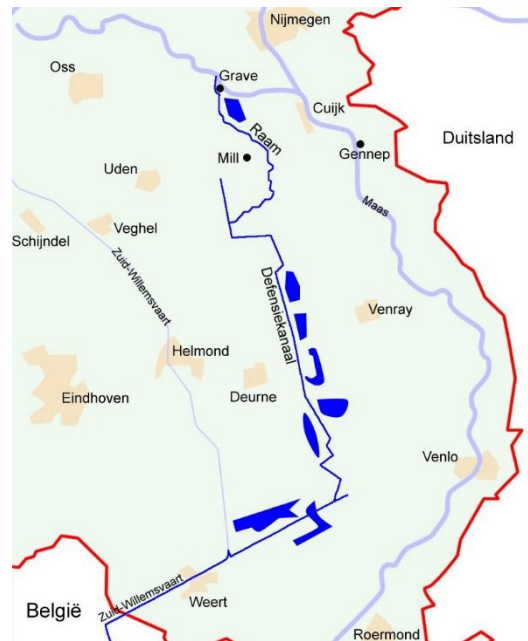

De oude kogelgieterij in Delft (Foto: Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed)

Er is onduidelijkheid over de exacte overlijdensdatum in verschillende bronnen. Is Jos op de dag van de gevechten overleden of een dag later? Op de overlijdensakte die in oktober 1940 in Gilze en Rijen is opgemaakt wordt 13 mei genoemd en ook de Oorlogsgravenstichting houdt deze datum aan. Jos is 20 jaar geworden.

Op 23 mei 1940 werd hij begraven op de RK begraafplaats in Rijen. In 1990 werd Jos herbegraven en vond hij zijn laatste rustplaats op het Militair ereveld Grebbeberg in Rhenen (rij 6A, nr. 12). Ook Jos wordt herinnerd op een plaquette in de dankkapel in Rijen. Daarnaast wordt er in het nieuwe Looierskwartier (centrumplan oost) in Rijen een plein naar Jos Vlaminckx genoemd.

De **Peel-Raamstelling** was een Nederlandse verdedigingslinie die in 1939 werd aangelegd. De stelling bevond zich achter de Maaslinie en begon aan de Maas, ter hoogte van Grave om via Mill, door de Peel en langs de Zuid-Willemsvaart aan de Belgische grens bij Weert te eindigen. De stelling kon profiteren van een natuurlijke bescherming door de veenmoerassen van de Peel en bestaande wateren, zoals de Graafse Raam. Langs het noordelijk deel had men een kunstmatige barrière aangebracht in de vorm van het Defensiekanaal. Verder waren er bijna 400 kazematten (kleine bunkers) aangelegd. Janus Oomen uit Molenschot en Piet Paulussen uit Gilze kwamen om bij de verdediging van deze stelling.

De Peel-Raamstelling (Bron: Wikipedia, made by Niels Bosboom)

Adrianus Johannes Oomen

Janus Oomen is geboren op 29-01-1909 in Tilburg. Zijn ouders kwamen uit de gemeente Alphen ca. en het gezin verhuisde in 1916 met hun vijf kinderen naar Molenschot. Daar was de vader van Janus landbouwer en zij woonden aan de Veenstraat 17. Janus was van 1927 tot 1929 dienstplichtig. Daarna is hij nog vijf keer op herhaling geweest. Janus trouwde op 09-02-1939 met de 24 jarige Marie Boemaars uit Molenschot. Al enkele maanden na zijn huwelijk werd Janus als dienstplichtig soldaat gemobiliseerd. Het echtpaar Oomen kreeg op 28-10-1939 een tweeling: Kees en Piet.

Janus vertrok eind oktober als infanteriesoldaat naar Neerkant. Aan zijn legeronderdeel werd de verdediging toevertrouwd van een gedeelte van de Peel-Raamstelling bij Meijel en Neerkant. Op

Janus Oomen (Foto: familie Oomen)

10 mei vlogen de eerste Duitse gevechtsvliegtuigen over, maar met de aanwezige lichte mitrailleurs kon de eenheid van Janus niets uitrichten. De afwezigheid van doeltreffende afweermiddelen had een negatieve invloed op de gemoedstoestand van de manschappen. In de avond van de 10e mei naderden de eerste Duitse troepen de stelling nabij Meijel. Met zijn knieën op de grond in de stelling schreef hij die avond nog een brief aan zijn vrouw. "Zo lang ik leef zal ik streven om bij u te komen en aan u denken." Dat waren zijn slotwoorden terwijl de Duitse vliegtuigen boven zijn hoofd ronkten. Daarop volgde het bevel van de legerleiding om de stelling te verlaten. Het legeronderdeel waar Janus deel van uitmaakte moest nu de westzijde van de oever van de Zuid Willemsvaart gaan verdedigen. Maar toen de Duitsers de Zuid Willemsvaart overtrokken en ook Someren bezetten volgde op 11 mei een bevel tot verdere terugtocht richting Heeze. Tijdens deze terugtocht door grotendeels onbegaanbaar terrein raakten de manschappen

gedesoriënteerd en uitgeput. In de vroege ochtend van 12 mei is Janus met drie andere soldaten doorweekt en onder de modder aangekomen in het buurtschap Hout bij Geldrop. Vermoedelijk kwamen ze van de Strabrechtse heide en zijn ze wadend of zwemmend de Dommel overgestoken om zo uit Duitse handen te blijven. Op het moment dat ze in Hout de weg overstaken naderden vanaf Heeze twee Duitse militairen op een motor, mogelijk om de zaak te verkennen. De achterop zittende militair schoot op de Nederlandse soldaten. Janus Oomen raakte dodelijk gewond aan het hart door waarschijnlijk het enige Duitse schot dat in Geldrop zowel bij de bezetting als tijdens de bevrijding viel; in Geldrop werd niet gevochten tijdens de oorlog. De drie andere soldaten konden ontsnappen. Omwonenden hebben Janus de stal van hun boerderij binnengedragen, waar hij korte tijd daarna is overleden, hij is dan 31 jaar. In de tussentijd is Janus nog van de Heilige sacramenten voorzien. Daarna is hij met de lijkenbakfiets naar het lijkenhuisje in het Sint Anna ziekenhuis gebracht.

Janus Oomen is aanvankelijk begraven op de RK begraafplaats aan het Bogaardseind en daarna is hij in oktober 1966 herbegraven op de begraafplaats 't Zand in Geldrop. Belangstellenden kunnen zijn graf daar nog vinden (vak G, rij 11 nr. 2). Hij is nooit naar een ereveld verplaatst

Plaquette bij de boom in Molenschot die genoemd is naar Janus Oomen (Foto: familie Oomen)

omdat de familie daar geen verzoek voor heeft ingediend. Aan Janus is postuum het Oorlogsherinneringskruis met de Gesp toegekend. Zijn vrouw hoorde pas na de begrafenis dat Janus gesneuveld was. Marie was nu oorlogsweduwe, maar bovenal, ze was geen boerin meer. Ze had met Janus op de voorouderlijke boerderij gewerkt, maar zonder man was daar voor haar geen plek meer. Met haar twee zonen moest ze terug naar haar ouders.

Een Adrianus Oomenstraat is er in Molenschot niet gekomen. Maar er staat wel een boom die zijn naam draagt en het door hem gebrachte offer in herinnering houdt.

Petrus Johannes Paulussen

Piet Paulussen is geboren op 02-12-1913 in Gilze. Hij was de oudste zoon in een gezin van vijf overlevende kinderen. Vader Paulussen was leerlooier en de familie woonde aan de Alphense Baan 6 in Gilze.

Als dienstplichtig soldaat moest Piet in 1939 aan de mobilisatie gehoor geven. Aan zijn legeronderdeel was de verdediging toevertrouwd van het Defensiekanaal nabij Mill. Dit was een gedeelte van de Peel-Raamstelling. Piet was lichte mitrailleur-schutter/helper in

Familie Paulussen, Piet staat in het midden (Foto: familie Paulussen)

kazemat 37 (een kleine betonnen bunker met schietgaten). Omdat de kazemat van Piet net buiten de hoofdaanvalssector van de Duitsers lag, bleef het op de eerste oorlogsdag nog rustig. Maar op 11 mei brak er in de vroege ochtend een fel vuurgevecht uit. De Duitsers wisten op korte afstand van de kazemat te komen en schakelden met schietgattreffers de gehele bemanning van de kazemat uit, te weten: sergeant Sips en de soldaten Roelands, Schrauwen, Horvers en ook Piet Paulussen. Piet was toen 27 jaar.

Voor hun inzet en standvastigheid werd aan Piet, samen met de andere omgekomen militairen van de kazemat, postuum het Bronzen Kruis toegekend. Piet kreeg op 11 mei een veldgraf naast de kazemat en werd op 14 mei in Mill begraven. Op 10 juni werd hij herbegraven op de begraafplaats in Gilze en op 12 november 1990 werden zijn stoffelijke resten overgebracht naar het Militair ereveld Grebbeberg in Rhenen (rij 6A, graf 9). Ter nagedachtenis aan de vijf Nederlandse militairen van het 3-I 6e Regiment Infanterie die op 11 mei 1940 in de strijd tegen de bezetter zijn omgekomen, is een monument in kasteel 'Tongelaar' in Mill opgericht. Dit kasteel was in de meidagen van 1940 in gebruik als kwartier van het legeronderdeel van Piet. In Gilze is er een straat naar Piet Paulussen genoemd.

Monument bij kasteel 'Tongelaar' in Mill ter nagedachtenis aan de vijf omgekomen militairen in kazemat 37 (Foto: www.online-begraafplaatsen.nl)

Er bestaat enige onduidelijkheid over de sterfdatum van Piet Paulussen. In het overlijdensregister uit 1940 van de gemeente Gilze en Rijen staat aangegeven dat hij is overleden op 14 mei om vier uur in de middag. Voor de toekenning van het Bronzen Kruis werd de volgende reden opgesteld: "Heeft zich door moedig optreden tegenover de vijand onderscheiden door in de vroege morgen van 11 mei 1940, behorende tot de kazemat nr. 37 aan het Defensiekanaal van de Peel-Raamstelling nabij Mill (nb), (...) met de commandant en de overige drie man van de bezetting tot het uiterste in deze kazemat te blijven standhouden, daarbij ook nadat de compagnie in de late avond van 10 mei was teruggetrokken, de weerstand te blijven voortzetten, totdat de vijand door antitankgeschut

de kazemat wist te vernielen waarbij, de gehele bezetting om het leven kwam." Gezien deze considerans ligt het meer voor de hand dat de sterfdatum 11 mei is en lijkt de datum 14 mei, die

ook door de oorlogsgravenstichting als sneuveldatum wordt gehanteerd, op een vergissing te berusten.

Bronnen: Oorlogsbronnen.nl; Oorlogsgravenstichting.nl; Brabantsegesneuvelden.nl; Online begraafplaatsen.nl; Nationaal Instituut voor Militaire Historie (NIMH); Nationaal Archief; Regionaal Archief Tilburg; Heemkring Molenheide; Informatie familie Pijpers; Informatie familie Oomen; Informatie familie Vlaminckx; Wikipedia; Leeuw, J.W. de, Gevallen voor Nederland. Nederlandse gesneuvelden in de meidagen 1940, Soesterberg, 2012.

Van het wiki-schrijversteam

Een dankjewel aan broers, zussen, (klein)kinderen, vrienden, buren...

Help ons alle 88 oorlogsslachtoffers uit onze gemeente een gezicht te geven. Dat was de oproep die wij – als schrijversteam Wiki Gilze en Rijen - een jaar geleden in verschillende media deden. En dat vond breed gehoor. Broers, zussen, (klein)kinderen, vrienden, buren van de slachtoffers reageerden en waren bereid die gruwelijke oorlogsgebeurtenissen voor ons weer op te halen. Ons hun aangrijpende verhalen te vertellen en tijdelijk foto's, bidprentjes en trouwboekjes van hun dierbare(n) toe te vertrouwen, zodat wij ze konden scannen. Ook de vier indrukwekkende verhalen op deze weekbladpagina's kwamen, samen met archiefonderzoek, op die manier tot stand. Gaandeweg hebben we op Wiki Gilze en Rijen voor een groot deel van onze oorlogsslachtoffers een mooie persoonlijke pagina kunnen maken. En daar willen we iedereen die reageerde oprecht voor bedanken. Tegelijkertijd doen we nogmaals een oproep. Want we zijn er nog niet helemaal. Terwijl we zo graag élk van de 88 oorlogsslachtoffers uit Gilze, Rijen, Hulden en Molenschot een gezicht zouden geven. Wie waren zij? Onder welke omstandigheden kwamen zij om het leven? Kijk eens op wikimiddenbrabant.nl en ga naar Oorlogsslachtoffers Gilze, Rijen, Hulden, Molenschot. Kun je iets toevoegen? Laat het ons weten via info@heemkringmolenheide.nl en vermeld daarbij 'Schrijversteam Wiki Gilze en Rijen-oorlogsslachtoffers'. Want het blijft belangrijk onze oorlogsslachtoffers te herdenken...